

Žmogaus ir vietos ryšys moderniojoje lietuvių literatūroje

Šis rašinys buvo rašomas dvyliktos klasės mokslo metų pabaigoje. Jo tikslas – atskleisti temos vaizdavimą moderniojoje lietuvių literatūroje skirtingų žanrų rašytojų kūrinuose. Moderniajai literatūrai priskiriama XX a. ir XXI a. pradžioje sukurta literatūra. A. Škėma M. Martinaitis, R. Granauskas, J. Aputis, J. Vaičiūnaitė, nepriklausomybės laikų rašytojas J. Kunčinas, M. Ivaškevičius pasiūlyti kaip pasirenkamieji šio temos autoriai.

Literatūrinis rašinys	Analizė
<p style="text-align: center;">Žmogaus ir vietos ryšys moderniojoje lietuvių literatūroje</p> <p>XX a. viduryje lietuviai bėgo nuo Tėvynėje įsigalėjusių sovietų, neišduodami savų vertybių kovojo morališkai, vėliau pakylėtai gynė šalies nepriklausomybę ir atkūrė savo valstybę. Drįsčiau teigti, jog XX a. besikeičianti politinė kultūrinė situacija privertė lietuvius apmąstyti savo vertybes, santykį su aplinka: ką ji reiškia, ką lemia ir kodėl ji svarbi? Labai įdomu pasigilinti į lietuvių rašytojų, nagrinėjusių žmogaus ir vietos ryšį, kūrybą. <i>Tai Antanas Škėma ir Marius Ivaškevičius, rašę apie Tėvynės reikšmę, bei Marcelijus Martinaitis ir Romualdas Granauskas, savo kūryboje vaizdavę lietuvių ir namų ryšį.</i></p> <p><i>Modernioji lietuvių literatūra vaizduoja veikėjų ryšį su Lietuva. Egzodo rašytojas Antanas Škėma romane „Balta drobulė“ vaizduoja emigranto tragediją. Romano pagrindinis veikėjas poetas Antanas Garšva save apibūdina kaip lietuvišką kauką – jis jaučiasi nematomas, nesuprastas ir visai nereikalingas lėkštoje daiktus garbinančioje Amerikos kultūroje. Garšva dirba prabangiame viešbutyje: 87 – as numeris ir senelės dovanotą žiedą iš lietuvių sukilimo prieš caro valdžią laikų dengiančios baltos pirštinės slepia</i></p>	<p>Įžangoje pasirinkti du temos analizės aspektai ir nurodyti autoriai, kurie bus lyginami atskleidžiant kiekvieną aspektą.</p> <p>Pirmas temos aspektas.</p> <p>Analizuojama A. Škėmos romano veikėjo situacija.</p> <p>Perėjimas prie kito kūrinio - M. Ivaškevičiaus</p>

<p>lietuvio tapatybę. Čia ji niekam neįdomi, o žmogaus vertė matuojama jo darbo našumu – jautrų lietuvių ir ypač savo išskirtinumu tikintį poetą Garšvą tai skaudina. <i>Tokią idėją apie kultūrų skirtumus ir nepripažinimą svetimose žemėse išreiškia ir postmodernios pjesės „Madagaskaras“ autorius Marius Ivaškevičius.</i> Sumaniai žaisdamas kalba ir improvizuodamas istorijos temomis autorius dramos kalba pasakoja apie neva atsarginės Lietuvos kūrimą Madagaskaro saloje. Pjesėje demistifikuojami lietuvių tautos mitai, išjuokiami tautinio charakterio bruožai: emocionalumas, jautrumas, neracionalus užsidegimas, amžinas utopinio idealo ieškojimas. Ryškus provincialumo motyvas – savitų bruožų slėpimas, noras prisitaikyti prie daugumos kaip idealo. <i>Anot Jūratės Sprindytės „Madagaskaras“ – „gydančios ironijos dozė“.</i> Tačiau komiškos pjesės paskutinėje scenoje išgirstame utopinės idėjos perkelti Lietuvą į Madagaskarą, kur turėtų būti saugiau bei geriau gyventi, autoriaus Kazio Pakšto kvietimą „namo“, tarsi supratus, kad lietuviai ne Lietuvoje praranda savitumą, nes vieta – viena svarbiausių tautos formuotojų. <i>Iškeldami Lietuvą į kitą vietą paneigtume visą mūsų tautos istoriją, o tuo pačiu ir prarastume tapatybę. Valstybę reikia kurti ant istorinių jos pamatų, kuriuos sudaro kalba, papročiai ir teritorija. Dėl to Lietuva kaip žemė lietuviui labai svarbi.</i></p> <p><i>Ir prozoje, ir poezijoje vaizduojamas emocinis lietuvių ryšys su namais, kuriuose praėjo visas jo gyvenimas. Laiko patikrintas ryšys su vieta vaizduojamas Marcelijaus Martinaičio „Kukučio baladėse“.</i> Šio poeto kūryboje jaučiamas tradicinių ir modernių vertybių susidūrimas – žmonių susvetimėjimas, modernaus žmogaus tapatybės nebuvimas, greito gyvenimo ritmo žalos dvasiai ir žmogaus prilyginimo daiktui apmąstymas. <i>Martinaitis savo kūryboje vaizduoja lietuvių kaip gamtos žmogaus</i></p>	<p>„Madagaskaro“.</p> <p>Išvados siejamos su autoriaus idėjomis.</p> <p>Antrasis temos aspektas.</p> <p>Aptariamas M. Martinaičio „Kukučio baladžių“ veikėjas ir jo situacija.</p>
---	--

<p>ir žemdirbio ryšio su gimtąja vieta nykimą. „Kukučio baladės“, be abejonės žymiausias Martinaičio kūrinys, suprantamos ir vaikui, ir brandžiam skaitytojui, tačiau sunku pasakyti, kas yra Kukutis: tradicinės kultūros žmogus, kaimo filosofas, kaukė, vidinis aš, kurį modernusis žmogus nori nusišluoti, žemaičių tautosakos personažas, o gal viskas viename. <i>Artimą Martinaičio sukurto veikėjo ryšį su namais vaizduoja baladė „Kukutis pasakoja apie savo trobą“.</i> Kukučio namai vaizduojami kaip uždara erdvė – vieta, kurioje verda asmeninis šeimos gyvenimas. „Kukučio baladėms“ būdingas mitologizuotas laikas bei erdvė: ir šioje baladėje Kukučio troba padalinta tarsi į dvi dalis – viena simbolizuoja praeities, o kita dabarties laiką. Kukutis troboje regi save jauną ir seną, mato savo vestuves ir jau pašarvotą žmoną, save gyvą ir jau mirusį. Gyvenimas metaforiškai vaizduojamas aušros ir saulės laidos įvaizdžiais. <i>Mažoje trobelėje telpa visas sėsliojo žmogaus gyvenimas. Taip namus vaizduoja ir prozininkas Romualdas Granauskas novelėje „Su peteliške ant lūpų“.</i> Rašytojas kuria magišką realizmą – ieško žmogaus vietos tarp jį supančių ir veikiančių daiktų, kaip ir Martinaitis, vaizduoja nykstančią agrarinę kultūrą ir tuo pačiu moderniojo žmogaus nejautrumą aplinkai. Novelėje rašoma apie „užgyventus“ namus. Užgyventi vietą tai įsigerti į ją, nematomai, bet jaučiamai įrašyti joje savo dvasią, jausmus, kasdienybę, likimo pėdsakus – visą gyvenimą. Novelės pagrindinis veikėjas jaunasis Vaitkus perka iš senosios Uršulėlės namelį ant ežero kranto, tačiau, vienišajai Uršulėlei mirus, Vaitkus vis tiek čia jaučiasi svetimas: jis nesupranta, jog namas tiesiog pripildytas kuprotosios senolės buvimo, minčių ir neišklaustyto maldų. <i>Rasti nė nepaliesi už trobelę Uršulėlei sumokėti pinigai išreiškia Granausko idėją: neįmanoma nusipirkti namų, nes „rąstai dar ne namas“.</i> <i>Vartotojiškas šiuolaikinio žmogaus santykis su vieta priešingas emociniam senosios kartos požiūriui: nusipirkti namą</i></p>	<p>Pateikiama išsami vienos baladės analizė.</p> <p>Dalinė išvada.</p> <p>Perėjimas prie R. Granausko apsakymo.</p> <p>Interpretuojama sąvoka.</p> <p>Išvada siejama su abiejų autorių idėjomis.</p>
---	---

<p><i>tai dar nereiškia turėti namus. Namai – vieta, kuriuose praėjo visas gyvenimas ir į kurio erdvę įsirašė visa žmogaus istorija.</i></p> <p>Modernioji lietuvių literatūra vaizduoja lietuvių prisirišimą prie savo Tėvynės – <i>tik čia lietuvis gali jaustis suprastas, vertingas ir kūrybingas. Taip pat teigiama, jog tik teritorinėje Lietuvoje gali būti kuriama Lietuva, nes Tėvynės gamta, klimatas, kraštovaizdis – lietuvių tapatybės dalis.</i> Tačiau moderniojoje literatūroje analizuojamos ne tik amžiaus pabaigos pilietinės problemos, bet ir asmeninis modernaus žmogaus santykis su vieta ir namais – <i>vaizduojant prie vietos prisirišusį ir sėslų žmogų, atmetama universalus žmogaus be vietos idėja.</i> (723žodžiai)</p>	<p>Pagrindinė mintis.</p> <p>Išvados siejamos su rašytojų ideologija.</p>
--	---

Rašinio turinio komentaras. Tema suprasta puikiai. Matyti literatūrinis (kultūrinis) išprusimas. Pasirinkti du temos aspektai: santykis su tėvyne ir požiūris į namus. Puikiai atskleistos pasirinktų aspektų sąsajos: nuo platesnės erdvės (tėvynės) einama prie siauresnės vietos (namų). Pasirinkti kūriniai lyginami, nurodomi jų panašumai ir skirtumai analizuojamų aspektų požiūriu.

Kūrinių interpretacija pagrįsta turinio ir raiškos analize. Tik dėl autorių gausos ne visi kūriniai analizuojami išsamiai. Pavyzdžiui, analizuojant „Madagaskarą“, atsiranda minties šuolis. „Ryškus provincialumo motyvas – savitų bruožų slėpimas, noras *prisitaikyti prie daugumos kaip idealo.* Anot Jūratės Sprindytės „Madagaskaras“ – „gydančios ironijos dozė“. Prisitaikymas prie daugumos galėtų būti paremtas kitų pjesėje esančių istorinių asmenybių, kad ir Salės elgesio ironišku vaizdavimu. Rašinyje, nepaisant autorių gausos, stengiamasi analizuoti ir kūrinių meninį savitumą, stilistinius skirtumus.

Rašinio pagrindinė mintis puikiai atskleista, visas tekstas rodo gebėjimą plėtoti pagrindinę mintį. Dalinės išvados pagrįstos ir susietos su raiška ir kūrinių idėjomis.

Tikslingai ir tinkamai remiasi istoriniu kultūriniu kontekstu. Išvadose aiškiai atskleidžiama moderniosios kultūros įtaka temos vaizdavimui ir rašytojų požiūris. Siekis aprėpti visą modernizmo epochą ištesė rašinį. Teksto glaudinimas ir būtų šio rašinio tobulintinas aspektas. Taip pat šiame rašinyje galima būtų susieti žmogaus ryšio su vieta kaitą ir su sovietmečio ideologija, ypač „Kukučio balades“ analizuojant, siejimas su modernizmo kultūra gana abstraktus.